

ELIA EN DE WIJNGAARD VAN NABOT

Het verhaal van Elia en de profeten van Baäl op de berg Karmel gaat niet alleen over de vraag wie of wat God is, maar is ook relevant voor maatschappelijke en sociale problemen in tijd van Elia en onze tijd. Elia roept het hele volk bij elkaar met de vraag welke god het wil volgen. Het volk kan niet kiezen tussen JHWH en Baäl. Elia verwijt het volk: 'Hoelang blijft u nog op twee gedachten hinken?' In de tijd van Elia ging het ook over de tegenstelling tussen mensen die alles hebben en mensen die niets of bijna niets hebben. Het ging daarbij om grootgrondbezit en onteigening van kleine boeren. In de verhalen over Elia wordt dit duidelijk gemaakt door datgene wat er gebeurt met het bezit van Nabot, die een kleine wijngaard heeft. Het verhaal van deze wijngaard laat een onteigeningsprocedure zien, zie zo doortrapt en gemeen is, dat God zelf ingrijpt en zijn oordeel er over geeft. God 'hinkt niet op twee gedachten', maar kiest en oordeelt.

Nabot had een wijngaard die grensde aan het paleis van Achab, de koning van Israël. Niemand in Israël deed meer slechte en goddeloze dingen dan Achab, daartoe aangezet door zijn vrouw Izebel (zie *Rondom Johannes*, nr. 3, 2021). De koning wilde die wijngaard dolgraag hebben, maar Nabot wilde deze niet verkopen omdat hij de grond van zijn voorouders geërfd had. Zijn geloof staat dat niet toe. Achab ging woedend terug naar het paleis en wilde niet meer eten. Toen zijn vrouw Izebel van Nabot's weigering hoorde zei zij: 'Wat? Jij bent toch de koning van Israël? Ik zal ervoor zorgen dat jij de wijngaard van Nabot krijgt'. Ze vroeg aan de oudsten en

aanzienlijksten van de stad een vastendag te organiseren en Nabot vooraan te zetten als het volk bij elkaar zou komen. Verder vroeg ze om twee mannen te zoeken die bereid waren Nabot van godslastering en majesteitsschennis te beschuldigen. Daarna moesten zij Nabot buiten de stad brengen om hem te stenigen. En zij deden wat Izebel hen had opgedragen. Toen Izebel hoorde dat Nabot dood was, zei ze tegen Achab dat hij de wijngaard in bezit kon nemen. Hierop droeg de Heer Elia op naar Achab te gaan en tegen hem te zeggen: 'Je hebt een moord gepleegd en het bezit van een ander toegeëigend'. Zeg hem ook: 'Op de plaats waar de honden het bloed van Nabot hebben opgelikt, zullen ze ook jouw bloed oplikken'. Twee jaar later stierf Achab bloedend in zijn strijdswagen getroffen door de pijl van een soldaat.

Eindigt hier het verhaal of roept het allerlei vragen op? Waarom besloot God tussenbeide te komen. Welk belang had Hij in deze kwestie? Gaat het alleen over de wijngaard van Nabot of is er meer aan de hand?

De confrontatie tussen Achab en Nabot bevat elementen van onderdrukking, uitbuiting, hebzucht, het gebruik van valse getuigenissen en moord. Een plaatselijke gemeenschap wordt corrupt gemaakt doordat de aanzienlijksten en de oudsten van de stad instemmen met de wensen van de onderdrukker en hun stem niet verheffen tegen het gedane onrecht, waardoor zij medeschuldig worden. Het verhaal gaat met andere woorden niet alleen over een persoonlijke vete tussen de koning en Nabot maar ook over hoe een gemeenschap zich verlaagt tot corruptie en moord.

Het bezit van eigen land was voor een Israëliet een zaak van identiteit, het land en zijn bewoners waren onafscheidelijk. Land behoorde tot het erfdeel van JWHW dat niet bestemd was voor permanente verkoop, het behoorde tot de stam of familie. Ieder vijftigste jaar ging dat land weer naar de familie waar het van was. Achab vraagt Nabot zijn religieuze voorouderlijke verplichtingen te schenden. Het welzijn van een bewoner of zijn familie was gekoppeld aan het bezit van land. Hierdoor was men een 'vrije man' of een 'vrije gemeenschap'. Verloor men zijn land door uitbuiting of schulden dan volgde een vorm van dienstbaarheid, ondergeschiktheid of slavernij. Daarom zond God Elia om Gods wil van gelijkheid, bevrijding, rechtvaardigheid en solidariteit in het land te herstellen.

En onze tijd? Sterven of verdwijnen (op mysterieuze wijze) nu ook niet mensen die vechten tegen uitbuiting, corruptie, onrechtvaardigheid, leugens, een ongelijke verdeling van de welvaart en voor een leefbaar klimaat en milieu?

Een praktisch voorbeeld tot slot. In ons eigen land is grondbezit een kostbaar goed geworden? Als deze grond door overheden bestemd wordt voor woningbouw, welke keuzes maken we dan? Kiezen we voor de bouw van herenhuizen voor rijke mensen op riante kavels of voor sociale woningbouw voor mensen die weinig die makken hebben en die ook 'riant' willen wonen? En wat te denken van een krantenkop als: 'Belegger kaapt nieuwbouwwoningen voor de neus van starters weg?'

(Foto: Nabot wordt gestenigd. Koninklijke Bibliotheek)

SV

In 'Rondom Johannes', jgr. 7, nr. 5, sept. 2021